

Sociological study of the relationship between religious adherence and social capital and its role in the psychological explanation of life satisfaction

Zeynab. Shirazi, Mohammadali. Chitsaz✉, Seyed Naser Hejazi

Abstract

Background and Aim: Religious adherence or being religious refers to the degree of belief or adherence to the beliefs and practices of a systematic religion. Satisfaction with life indicates the satisfaction of basic human desires and needs. This research seeks to investigate the relationship between religious adherence and social capital with life satisfaction. **Method:** This research aims to be an applied and descriptive survey of the correlation type. The population under study is the citizens of Shahreza city between 18 and 50 years old, and 384 citizens of Shahreza were selected as the statistical sample of the study by random cluster sampling method. The research tool includes a questionnaire made by the researcher (adapted from the religiosity questionnaire of Jan Bozorgi (2018), the social capital questionnaire of Pantam (1999) and the quality of life satisfaction and enjoyment questionnaire of Endikt et al. (1993)). After collecting the data, they were analyzed using SPSS and Smart PLS statistical software, and in this regard, regression analysis and structural equation modeling were used to test the hypotheses. **Results:** The results of the statistical analysis of the data showed that there is a significant and moderate direct relationship between the subscale of religious adherence and life satisfaction ($r=0.478$, $p<0.01$). Also, there is an indirect relationship between religious ambivalence and life satisfaction ($r=0.262$, $p<0.01$) and an indirect relationship has been shown between religious non-commitment and life satisfaction ($r=0.298$, $p<0.01$). Finally, the results of the regression analysis indicate that life satisfaction is affected by religious adherence ($\beta=0.038$, $p<0.01$) and social capital ($\beta=0.377$, $p<0.01$), but the degree of influence of religious adherence is very small and capital Social has had a stronger relationship with life satisfaction. **Conclusion:** Based on the findings, there is a direct and meaningful relationship between the overall score of social capital and life satisfaction. There is a lot of evidence that social capital has a positive effect on various aspects of people's quality of life. Improving the level of social capital can ultimately lead to quality of life and well-being.

Received: 31.05.2021

Revision: 06.07.2021

Acceptance: 13.08.2021

Keywords:

Religious adherence, Life satisfaction, Social capital

How to cite this article:

Shirazi, Z. Chitsaz, M.A. & Hejazi, N. Sociological study of the relationship between religious adherence and social capital and its role in the psychological explanation of life satisfaction. *Jayps*, 2021, 2(1): 33-44

Article type

Original research

1. Zeynab Shirzai, PhD student in Sociology, Dehaghan Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran. **2. Mohammadali Chitsaz**, Assistant Professor, Department of Sociology, Dehaghan Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran, **3. Seyed Naser Hejazi**, Associate Professor, Department of Sociology, Dehaghan Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

✉ Correspondence related to this article should be addressed to **Mohammadali Chitsaz**, Assistant Professor, Department of Sociology, Dehaghan Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

Email: Mad3175@yahoo.com

بررسی جامعه‌شناختی رابطه پایبندی مذهبی و سرمایه اجتماعی و نقش آن در تبیین روان‌شناختی رضایت از زندگی

زینب شیرازی، محمدعلی چیت‌ساز، سیدناصر حجازی

<p>چکیده</p> <p>زمینه و هدف: پایبندی مذهبی یا مذهبی بودن به درجه باور یا پایبندی به اعتقادات و اعمال یک مذهب نظام‌مند اطلاق می‌شود. رضایتمندی از زندگی بیانگر میزان ارضای تمایلات و نیازهای اساسی انسان است؛ این پژوهش به دنبال، بررسی ارتباط بین پایبندی مذهبی و سرمایه اجتماعی با رضایت از زندگی است. روش پژوهش: این پژوهش از نظر هدف یک بررسی کاربردی و یک توصیفی از نوع همبستگی که به صورت پیمایشی انجام شده است. جامعه‌ی مورد مطالعه شهروندان ۱۸ تا ۵۰ سال شهرستان شهرضا است که با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای ۳۸۴ نفر از شهروندان شهرضا به عنوان نمونه آماری پژوهش انتخاب شدند. ابزار پژوهش شامل پرسشنامه ساخته شده توسط پژوهش‌گر (با اقتباس از پرسشنامه دینداری جان بزگرگی (۱۳۸۸)، پرسشنامه سرمایه اجتماعی پانتام (۱۹۹۹) و پرسشنامه کیفیت رضایت و لذت از زندگی اندیکت و همکاران (۱۹۹۳) است. پس از گردآوری داده‌ها تجزیه و تحلیل آن‌ها با استفاده از نرم افزار آماری SPSS و Smart PLS انجام گردید و در این رابطه برای آزمون فرضیات از تحلیل رگرسیون و روش مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شد. یافته‌ها: نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها نشان داد بین خرده مقیاس پایبندی مذهبی و رضایت از زندگی رابطه مستقیم معنادار و در سطح متوسط برقرار است ($r=0/47$، $P<0/01$)؛ همچنین بین دوسوگرایی مذهبی و رضایت از زندگی رابطه غیرمستقیم ($r=0/26$، $P<0/01$) و بین ناپایبندی مذهبی و رضایت از زندگی نیز رابطه غیرمستقیم نشان داده شده است ($r=0/29$، $P<0/01$)؛ در آخر، نتایج تحلیل رگرسیونی حاکی از آن است رضایت از زندگی از پایبندی مذهبی ($\beta=0/38$، $P<0/01$) و سرمایه اجتماعی ($\beta=0/37$، $P<0/01$) تأثیر می‌پذیرد اما میزان تأثیرپذیری از پایبندی مذهبی بسیار ناچیز است و سرمایه اجتماعی رابطه قوی‌تری با رضایت از زندگی داشته است. نتیجه‌گیری: بنابراین، راهبردهای خودتنظیمی (شناختی و فراشناختی) و مداخلات چندبعدی انگیزشی-شناختی یک روش مؤثر در انگیزش تحصیلی دانش آموزان است.</p>	<p>دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۳/۱۰</p> <p>اصلاح مقاله: ۱۴۰۰/۰۴/۱۵</p> <p>پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۰۵/۲۲</p> <p>واژه‌های کلیدی: پایبندی مذهبی، رضایت از زندگی، سرمایه اجتماعی</p> <p>نحوه ارجاع دهی به مقاله: شیرازی، ز. چیت‌ساز، م.ع. حجازی، س.ن. (۱۴۰۰). بررسی جامعه‌شناختی رابطه پایبندی مذهبی و سرمایه اجتماعی و نقش آن در تبیین روان‌شناختی رضایت از زندگی. <i>دوفصلنامه مطالعات روان‌شناختی نه‌جهان و جهان</i>، ۳۳-۴۴: (۱)۲</p> <p>نوع مقاله: پژوهشی اصیل</p>
<p>۱. زینب شیرازی، دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران؛ ۲. محمدعلی چیت‌ساز، استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران؛ ۳. سیدناصر حجازی، دانشیار، گروه جامعه‌شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران</p> <p>✉ مکاتبات مربوط به این مقاله باید خطاب به محمدعلی چیت‌ساز استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران است. پست الکترونیکی: mad3175@yahoo.com</p>	

مقدمه

رضایت از زندگی به عنوان پدیده‌ای مهم در جامعه‌شناسی مورد توجه قرار گرفته است، به طوری که توانسته ابعاد مختلف زندگی انسان را تحت تأثیر قرار دهد رضایت از زندگی، مفهومی پیچیده و چندبعدی است که تحت تأثیر مؤلفه‌هایی چون زمان و مکان و ارزش‌های فردی و اجتماعی قرار دارد و از این رو معانی گوناگونی برای افراد و گروه‌های مختلف بر آن مترتب است (وجدانی و نوری، ۱۳۹۸). برخی آن را به عنوان قابلیت زیست‌پذیری یک ناحیه، برخی دیگر به عنوان اندازه‌ای برای میزان جذابیت و برخی به عنوان رفاه عمومی، بهزیستی اجتماعی، شادکامی و مواردی از این دست تعبیر کرده‌اند (اپلی و منون^۱، ۲۰۰۸)، به گونه‌ای که توافق عمومی در میان محققان، سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان در خصوص نیاز به مطالعه رضایت از زندگی وجود دارد و در حال حاضر این مفهوم به تمامی اقشار انسانی و در شکل‌های متفاوت و مختلف تسری یافته است (پورجعفر، ۱۳۸۴).

از جمله آثار مذهب آرامش خاطر است، خداوند بارها در آیات متعدد از جمله در آیه ۴۶ سوره احقاف چنین می‌فرماید: «آنان که گفتند خدای جهان آفرین پروردگار ماست و برگرفته خویش پایدار و ثابت باقی مانده، هرگز دچار وحشت و اندوه نمی‌شوند» در واقع باور به قدرت خداوند و نیایش او و سرنهادن به خواست و اراده الهی، در تسکین دردها به انسان توان تحمل می‌دهد. از دیدگاه جامعه‌شناسی دین به عنوان یک نماد اجتماعی دارای کارکردهای اساسی مانند؛ انضباط، انسجام، خوشبختی آفرینی در نظر گرفته می‌شود که نبود آن بقای جامعه را مخدوش می‌سازد. نظر به پیوسته بودن دین با زندگی و در نتیجه اهمیت بسیار آن و نیز پیچیدگی بیش از حد پدیده دین، جامعه‌شناسان غالباً برانگیخته شده‌اند تا از منظر خود و با روش‌های متداول و مرسوم در این علم به جستجوی شناخت بهتر از این پدیده برآیند همان گونه که محیط اجتماعی- فرهنگی بر دین تأثیر می‌گذارد، بر همان گونه دین بر محیط اجتماعی- فرهنگی تأثیر می‌گذارد. دین غالباً می‌تواند عامل نیرومند تعیین‌کننده پدیده‌های اجتماعی

باشد، به نهادها شکل بدهد، بر ارزش‌ها تأثیر بگذارد و روابط را زیر نفوذ خود بگیرد (مدبرنژاد، مرادی کشکولی و رسالتی، ۱۳۹۹). پدیده دین داری در جامعه شهرضا از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، بطوری که این شهر به لحاظ مذهبی از سطوح بالای دینداری برخوردار هستند و کارکرد دین در این شهر مشهود است، بنابراین با توجه به این خصوصیت عامل دین داری به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های مورد پژوهش بررسی شده است. موضوع معنویت و مذهب از جهات مختلف در عصر جدید احساس می‌شود یکی از این ضرورت‌ها در عرصه‌ی انسان‌شناسی توجه به بعد معنوی انسان از دیدگاه دانشمندان به ویژه کارشناسان سازمان بهداشت جهانی است که اخیراً انسان را موجودی زیستی، روانی، اجتماعی و معنوی تعریف می‌کنند. ضرورت دیگر طرح این موضوع ظهور دوباره کشش معنوی و نیز جستجوی درک روشن‌تری از ایمان و کاربرد آن در زندگی روزانه است.

دیگر متغیر پژوهش که می‌تواند با رضایت از زندگی در ارتباط باشد سرمایه اجتماعی است؛ سرمایه اجتماعی در ادبیات توسعه اخیر، به طور گسترده‌ای شناخته شده و پیامدهای مثبتی در رفاه اجتماعی داشته است. سرمایه اجتماعی از مهم‌ترین مفاهیم رو به رشد در علوم اجتماعی است و دامنه کاربرد آن در دیگر علوم نیز رو به افزایش است. این مفهوم بیانگر حلقه گم شده در توسعه به شمار می‌رود و به گمان برخی از اندیشمندان، علاج مشکلات جامعه مدرن محسوب می‌شود (شبانلی، کرمی‌نژاد، نامجو و نامجو، ۱۳۹۸). از سوی دیگر نبود همین سازه باعث می‌شود تا افراد در جامعه مشارکت-کمتر داشته باشند و به حاشیه رانده شوند. وجود کنش‌های جمعی و حل مسئله به صورت گروهی باعث استفاده بهتر از منابع اجتماعی، تقلیل هزینه‌های اجتماعی و افزایش کارایی برنامه‌های اقتصادی، اجتماعی و عمرانی در سطح جامعه می‌گردد؛ مطالعات متعددی نشان داده‌اند که عدم کارایی بسیاری از برنامه‌های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی اجرا شده در برخی مناطق جغرافیایی مرتبط با کیفیت روابط و پیوندهای موجود در بین مردم با همدیگر و با ارگان‌های رسمی و هنجارهای

تثبیت کننده آن‌ها بوده است. مفهوم سرمایه اجتماعی بر روابط میان انسان‌ها تمرکز دارد. سرمایه اجتماعی فرد، رابطه روشنی با جایگاه او در شبکه‌های اجتماعی جامعه دارد. حال همین جایگاه فرد در شبکه‌های گوناگون اجتماعی است که میزان بهره‌گیری از کیفیت‌های مطلوب زندگی را مشخص می‌سازد (فرهادی و غلام‌نظری، ۱۴۰۰). از جمله اثرات بی‌توجهی به مفهوم سرمایه اجتماعی - که در دهه‌های گذشته به وضوح در برخی کشورهای جهان دیده شده است عبارتند از: فروپاشی نهاد خانواده و ناپایداری شدن روابط اجتماعی، کاهش میزان همبستگی اجتماعی، از رونق افتادن فعالیت‌های اقتصادی، گسترش ناهنجاری‌های رفتاری در میان نوجوانان و جوانان و ناامنی در مؤسسه‌های آموزشی، از میان رفتن اعتماد اجتماعی و انسجام اجتماعی در بین افراد جامعه و بی‌توجهی به این موضوع باعث ایجاد اختلال و بی‌نظمی عمومی در جامعه و در نتیجه باعث کاهش سطح کیفیت زندگی افراد و اقشار جامعه می‌شود؛ بنابراین برای بالا بردن سطح کیفیت زندگی افراد جامعه توجه جدی به این موضوع امری لازم و اجتناب‌ناپذیر است و توجه بیشتر مسئولان و مقامات و دست‌اندرکاران این امر را می‌طلبد. با توجه به مشکلات گسترده اجتماعی و فرهنگی در جامعه کنونی ما و خیل عظیم مشکلات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در سطوح مختلف جامعه و تأثیر سویی بر کیفیت زندگی آحاد مردم به نظر می‌رسد مؤلفه‌های مهمی بر آن نقش داشته باشند، متغیرهایی همچون پایبندی مذهبی و سرمایه اجتماعی که در این پژوهش مدنظر ما هستند و ما به دنبال تعیین رابطه آن‌ها با کیفیت زندگی شهروندان هستیم؛ و انجام پژوهش‌هایی از این دست به شناخت مشکلات و موانع و همچنین ارائه سیاست‌های اجتماعی، فرهنگی و مذهبی جوامع فوق کمک خواهد کرد.

در راستای پژوهش حاضر، کریم زاده و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهش خود با عنوان تأثیر سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی: شواهد از هند بیان داشتند که بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی رابطه معنی‌داری وجود دارد؛ همچنین نتایج نشان داد که به جز مشارکت اجتماعی تمام شاخص‌های سرمایه اجتماعی به عنوان پیش‌بینی کننده

کیفیت زندگی در هند پذیرفته می‌شوند. همچنین، حسین زاده و دیگران (۱۳۹۳) در پژوهش خود نشان دادند حمایت اجتماعی بر رضایت از زندگی اثر مستقیم دارد و به واسطه خودکارآمدی و حرمت خود بر رضایت از زندگی به صورت غیرمستقیم تأثیرگذار است؛ بنابراین، نتایج این پژوهش ضرورت توجه به منابع حمایت اجتماعی در تقویت خودکارآمدی، حرمت خود و رضایت از زندگی نوجوانان را مورد تأکید قرار داد. کات و همکاران (۲۰۱۷) در پژوهشی تحت عنوان اثر دینداری بر رضایت از زندگی در یک زمینه سکولار: بررسی ارتباط اعتقاد و تعلق بیان داشتند؛ تجزیه و تحلیل مطالعات دوره‌ای طولی در هلند در بین ۵۳۱۲ نفر نشان داد که مسلمانان رضایت زندگی مؤثرتری نسبت به افراد غیر مذهبی دارند که به نظر می‌رسد به دلیل موقعیت اجتماعی فقیرانه آن‌ها نسبت به عوامل درون مذهبی اعتقاد و تعلق خاطر است. دوم، ما دریافتیم که کاتولیک‌ها مزایای رضایت زندگی را در مقایسه با کسانی که مذهبی نیستند، تجربه می‌کنند و تنها معطوف به این بخش نیستند. در کنار تأثیر مثبت جنبه ساختاری تعلق که در اطراف روابط اجتماعی متضاد دیده شد، جنبه فرهنگی وابستگی مذهبی نمایان است و این نشان می‌دهد که یک مزیت رضایت زندگی از جوامع مذهبی در توانایی آن‌ها در ایجاد حس همبستگی و تعهد از طریق یک چارچوب مشترک از معنا مؤثر است. ینیاراس و آکاروس (۲۰۱۶) در پژوهشی تحت عنوان دینداری و رضایت از زندگی: یک رویکرد چندبعدی بیان داشتند؛ در این مقاله، مجموعه‌ای از داده‌های منحصر به فرد از ۴۱۳ فرد بزرگسال را مورد بررسی قرار می‌دهیم و از طریق رابطه خطی و غیرخطی پیروی از مذهب و رضایت از زندگی بررسی می‌شود. یافته‌ها مطالعات قبلی در مورد رابطه مثبت خطی و منحنی بین دینداری یکجانبه و رفاه ذهنی تأیید می‌کند. نویسندگان به منظور تقویت درک رابطه بین دینداری و رفاه ذهنی، از مقیاس دینی چندبعدی استفاده می‌کنند. از طریق تشویق دینداری به ابعاد مختلف، هنگامی که رضایت از زندگی در رابطه منفی، مثبت، خطی و یا منحنی با دینداری است، نشان می‌دهد. شواهد تجربی نشان می‌دهد که روابط بین ابعاد دینداری بر رضایت از زندگی غیرخطی است. جامعه شهرضا به‌عنوان جامعه مورد

مطالعه قرار گرفت. پس از گردآوری داده‌ها تجزیه و تحلیل آن‌ها با استفاده از نرم افزار آماری SPSS و Smart PLS انجام گردید و در این رابطه برای آزمون فرضیات از تحلیل رگرسیون و روش مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شد.

ابزار پژوهش

پرسشنامه پایبندی مذهبی: پرسشنامه پایبندی مذهبی جان‌بزرگی شامل ابعاد پایبندی مذهبی شامل سوالات ۱ تا ۲۴ بوده، همچنین بعد دوسوگرایی مذهبی شامل سوالات ۲۵ تا ۴۵ و ناپایبندی مذهبی شامل ۴۶ تا ۶۰ است، در پژوهش جان‌بزرگی در سال (۱۳۸۸) برای بررسی روایی محتوا همه‌گویی‌هایی که میزان مربوط بودن آنها از نظر دو نفر از داوران تأیید نشده بود و یا نمره‌نهایی آن پس از محاسبه‌ی نظر داوران، کمتر از ۷۵ درصد بود، ابتدا حذف شد و پس از تقلیل متناوب گویه‌ها، فرم نهایی با ۶۰ سؤال مورد تجزیه و تحلیل عاملی قرار گرفت. برای بررسی روایی سازه، ابتدا با داده‌ها و $n = 603$ نفر مورد تجزیه و تحلیل اکتشافی قرار گرفت. میزان مناسب بودن یا کفایت گروه نمونه با آزمون کیسیر، مایر و الکین (kmo) بررسی شد و عدد ۸۹۷ درصد به دست آمد. ضریب آلفای کرونباخ کل آزمون برابر $0/816$ و ضریب همسانی درونی (عامل پایبندی درونی) $0/878$ ، ضریب همسانی درونی عامل گذاری $0/687$ و ضریب همسانی درونی (عامل ناپایبندی مذهبی) $0/725$ ، گزارش شد که همگی نشان دهنده‌ی اعتبار فراوان این پرسش‌نامه است. همچنین برای محاسبه‌ی روایی ملاک، نیز صورت اولیه این آزمون پیش از تحلیل عاملی با آزمون جهت‌گیری مذهبی آلپورت محاسبه شد که ضریب همبستگی نمره‌های دو آزمون با $N=60$ از میان دانشجویان $0/47$ گزارش گردید در سطح $(P < 0.001)$ معنادار بود.

۲. **پرسشنامه کیفیت رضایت و لذت از زندگی:** این پرسشنامه توسط اندیکت و همکارانش در سال ۱۹۹۳ ساخته شده است. پرسشنامه کیفیت رضایت و لذت از زندگی اندیکت با هدف ارزیابی ابعاد مختلف رضایت از زندگی و لذت از زندگی در عملکرد روزانه افراد طی هفته تدوین شده است. این پرسشنامه دارای دو فرم کوتاه و بلند است؛ این فرم از پرسشنامه کیفیت رضایت و لذت از زندگی

بررسی از لحاظ برخورداری سطوح متغیرهای پژوهش مورد بررسی قرار گرفته و ارتباط این مؤلفه‌ها در ابعاد مختلف باهم مورد بررسی قرار می‌گیرد. یکی از پارامترهای مهم در تبلور یک خانواده ایرانی کسب رضایت از زندگی است که این مهم در ارتباط با سایر مؤلفه‌ها همچون سرمایه اجتماعی و دینداری می‌تواند باشد، جامعه شهرضا، نیز از این قاعده‌ی استثنا نبوده و صورت دادن چنین پژوهشی می‌تواند به ارائه سیاست‌های مهم در عرصه اجتماع، خانواده، فرهنگ، دینداری و پیشرفت اقتصادی و اجتماعی بیانجامد. با توجه به مطالب ارائه شده این پژوهش به دنبال پاسخ به این سؤال است که آیا بین پایبندی مذهبی و سرمایه اجتماعی با رضایت از زندگی در بین شهروندان شهرضا با رویکرد جامعه‌شناختی رابطه معنی‌داری وجود دارد؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر یک پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است که از نظر روش میدانی و با تکنیک پیمایش انجام گرفته است. همچنین این پژوهش از نظر هدف یک بررسی کاربردی، از نظر وسعت پهنانگر، از نظر دامنه خرد و از نظر زمانی یک بررسی مقطعی است. در این مطالعه برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از ابزار پرسشنامه محقق ساخته با اقتباس پرسشنامه دینداری جان‌بزرگی (۱۳۸۸) با ابعاد (پایبندی، دوسوگرایی، عدم پایبندی مذهبی)، پرسشنامه سرمایه اجتماعی پانتام (۱۹۹۹) و پرسشنامه کیفیت رضایت و لذت از زندگی اندیکت و همکاران (۱۹۹۳) (Q-LES-Q-SF) استفاده شده است. جامعه آماری این مطالعه تمامی شهروندان ۱۸ سال به بالای شهر شهرضا است که تعداد آن‌ها بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵ طبق جدول شماره ۲ در حدود ۱۱۰۸۹۰ نفر است؛ که بر اساس فرمول کوکران تعدادی از افراد (۳۸۴ نفر) که معرف جامعه آماری تشخیص داده شدند به عنوان حجم نمونه انتخاب و مطالعه شده است. روش نمونه‌گیری در این پژوهش شیوه نمونه‌گیری دو مرحله‌ای با استفاده از نمونه‌گیری خوشه‌ای و سپس نمونه‌گیری تصادفی ساده است. بدین صورت که تعدادی از محله‌های شهر شهرضا انتخاب و از هر مرحله به صورت تصادفی نمونه‌نهایی مورد

سازه پرسشنامه با نظر متخصصان علوم اجتماعی مورد تایید قرار گرفته بود و پایایی ابزار با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۷ گزارش شد؛ همچنین در مطالعه کاظمی، یعقوبی و نعیمی (۱۳۹۷) میزان آلفای کرونباخ ۰/۷۷ گزارش شده است؛ در این مطالعه نیز روایی صوری و محتوایی ابزار مورد تایید ۷ فرد متخصص قرار گرفت و پایایی با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ محاسبه شد.

یافته‌ها

از لحاظ ویژگی‌های جمعیت شناختی پژوهش حاضر، یافته‌ها نشان داد که ۰/۵۵ پاسخگویان مرد و ۰/۴۵ زن هستند. همچنین داده‌های سن نمونه آماری پژوهش نشان می‌دهد که ۱۰ درصد ۱۸ تا ۲۰ سال، ۳۲ درصد دارای سن ۲۰ تا ۳۰ سال، ۳۰ درصد دارای سن ۳۱ تا ۴۰ سال، ۱۵ درصد دارای سن ۴۱ تا ۵۰ سال، ۸ درصد بین ۵۱ تا ۶۰ سال و ۵ درصد پاسخگویان دارای سن بالاتر از ۶۰ سال هستند. به علاوه، نتایج فراوانی متغیر تحصیلات نیز نشان می‌دهد که ۱۲ درصد پاسخگویان دارای مدرک زیردیپلم، ۱۸ درصد پاسخگویان دارای مدرک دیپلم، ۲۵ درصد دارای مدرک کاردانی، ۳۸ درصد دارای مدرک کارشناسی و ۷ درصد نیز دارای مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر می‌باشند.

که فرم کوتاه است، دارای ۱۴ سؤال است. این پرسشنامه بر اساس مقیاس لیکرت ۵ درجه ای بوده و روایی آن بر اساس ضریب پیرسون و پایایی آن بر اساس ضریب لفای کرونباخ به اثبات رسیده است. در پژوهش تقریبی و همکاران (۱۳۹۱)، ضریب همبستگی پیرسون بین درصد حداکثر نمره فرم کوتاه Q-LES-Q و نمره ابزار SWLS ۰/۷۱ بود که با $P < ۰/۰۰۱$ این همبستگی معنی دار است. اسکیندر ضریب همبستگی بالای ۰/۵ را نشان دهنده ارتباط درون ابزاری قوی دانسته و پالیت ضریب $\geq ۰/۷$ را جهت روا دانستن ابزار قابل قبول می‌داند. پایایی ابزار با آزمون مجدد ۰/۹۸-۰/۹۷، با آلفای کرونباخ ۰/۹۳ و در روش دو نیمه کردن محاسبه شد.

۳. پرسشنامه سرمایه اجتماعی: پرسشنامه سرمایه اجتماعی پاتنام (۱۹۹۹) دارای ۳۰ سؤال و در چهار بعد اعتماد به سازمان، مشارکت، خیر خواهی و روابط متقابل می‌سند؛ و سوالات آن به صورت بسته پاسخ با طیف پنج گزینه ای (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم، خیلی کم) است؛ نمره کل با میانگین گرفتن از نمره سوال‌ها به دست می‌آید و هر چه نمره فرد بیشتر شود، از سرمایه اجتماعی بالاتری برخوردار است. در پژوهش قانع سنگ آتش، میرزازاده، عظیم زاده و عبدالملکی (۱۳۹۴) روایی محتوایی و

جدول ۱. شاخص‌های آماری متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	میانگین	سطح	انحراف معیار	تعداد	مقادیر کلموگروف - اسمیرنف	سطح معناداری
بعد پایبندی مذهبی	۳/۲۱	زیاد	۲/۶۵	۳۸۴	۱/۲۸	۰/۱
بعد دوسوگرایی مذهبی	۳/۱۴	زیاد	۲/۵۱	۳۸۴	۳/۵۵	۰/۰۸
بعد عدم پایبندی مذهبی	۳/۰۳	زیاد	۲/۱۵	۳۸۴	۱/۰۸	۰/۰۹
پایبندی مذهبی	۳/۵۱	زیاد	۲/۶۳	۳۸۴	۱/۴۲	۰/۱۷
سرمایه اجتماعی	۳/۴۴	زیاد	۲/۵۱	۳۸۴	۲/۷۸	۰/۱۴
رضایت از زندگی	۳/۲۳	زیاد	۲/۴۶	۳۸۴	۲/۵۵	۰/۰۷

جدول ۱ مربوط به شاخص‌های آماری مربوط به متغیرهای پژوهش است، در میان مؤلفه‌های دینداری در شهرضا بیشترین میانگین مربوط به پایبندی مذهبی (۳/۲۱) و کمترین میانگین مربوط به بعد عدم پایبندی مذهبی (۳/۰۳) است. میانگین بعد دوسوگرایی مذهبی (۳/۱۴) است. همچنین میانگین سرمایه

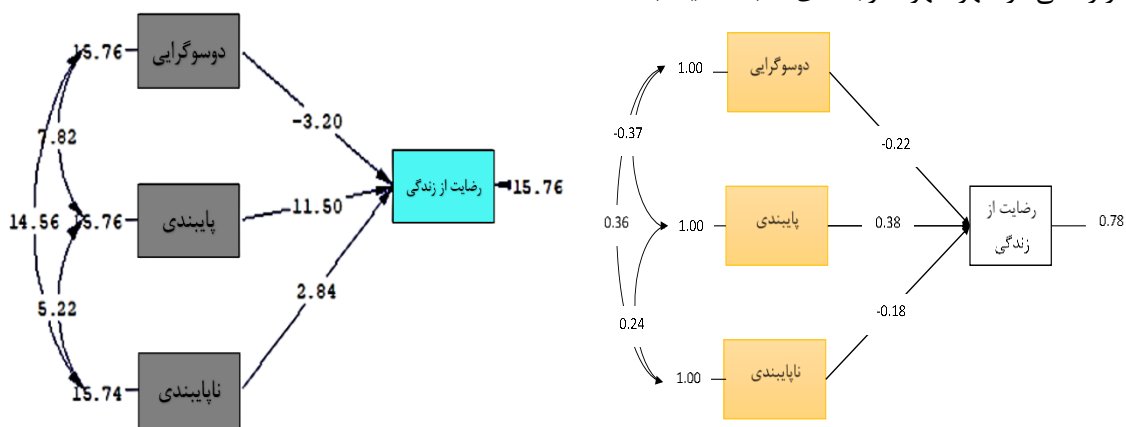
اجتماعی (۳/۴۴) و میانگین میزان رضایت از زندگی در شهرضا (۳/۲۳) است برای استفاده از آزمون‌های پارامتریک، پیش شرط‌هایی وجود دارد که عبارتند از: شرط نرمال بودن داده‌ها. جهت بررسی نرمال بودن عامل‌ها از آزمون تک نمونه‌ای کلموگروف - اسمیرنف استفاده شده است. با توجه به جدول ۱

می‌توان نتیجه گرفت که چون مقادیر سطح معناداری کلیه متغیرهای پژوهش بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشند پس می‌توان گفت که این عامل نرمال بودن توزیع داده‌ها را می‌رساند و می‌توان در تحلیل فرضیه‌های پژوهش، آزمون‌های پارامتریک را بکار گرفت.

شاخص آماری	Rxy	p-value	R2	سطح رابطه
نمره کل پایبندی مذهبی و رضایت از زندگی	۰/۳۸۸	۰/۳۸۸	۰/۳۸۸	متوسط
خرده مقیاس پایبندی مذهبی و رضایت از زندگی	۰/۴۷۸	۰/۴۷۸	۰/۴۷۸	متوسط
دوسوگرایی مذهبی با رضایت از زندگی	-۰/۲۶۲	-۰/۲۶۲	-۰/۲۶۲	متوسط
ناپایبندی مذهبی با رضایت از زندگی	-۰/۲۹۸	-۰/۲۹۸	-۰/۲۹۸	ضعیف
سرمایه اجتماعی با رضایت از زندگی	۰/۶۳۳	۰/۶۳۳	۰/۶۳۳	ضعیف

همانگونه که در جدول ۲ مشاهده می‌شود بین نمره کل پایبندی مذهبی و رضایت از زندگی در شهر شهرضا با دقت ۹۹ درصد اطمینان و خطای کمتر از ۱ درصد نشان داده شده است؛ جهت این رابطه به دلیل منفی بودن ضریب همبستگی غیرمستقیم است ($r = -0.26$, $P < 0.05$)؛ همچنین، بین ناپایبندی مذهبی و رضایت از زندگی در شهرضا رابطه‌ی غیرمستقیم (به دلیل منفی بودن ضریب همبستگی) وجود دارد ($r = -0.29$, $P < 0.05$)؛ سرانجام، بین سرمایه اجتماعی و رضایت از زندگی رابطه مستقیم و معناداری با دقت ۹۹ درصد اطمینان و خطای کمتر از ۱ درصد در سطح متوسط برقرار است. ($r = 0.63$, $P < 0.01$).

همانگونه که در جدول ۲ مشاهده می‌شود بین نمره کل پایبندی مذهبی و رضایت از زندگی در شهر شهرضا با دقت ۹۹ درصد اطمینان و خطای کمتر از ۱ درصد رابطه مستقیم (به دلیل مثبت بودن ضریب همبستگی) و معنادار در سطح متوسط برقرار است ($r = 0.38$, $P < 0.01$)؛ همچنین، بین نمره خرده مقیاس پایبندی مذهبی و رضایت از زندگی در شهرضا با دقت ۹۹ درصد اطمینان و خطای کمتر از ۱ درصد رابطه مستقیم (به دلیل مثبت بودن ضریب همبستگی) و معنادار در سطح متوسط برقرار است ($r = 0.47$, $P < 0.01$)؛ همچنین، بین دوسوگرایی مذهبی و رضایت از زندگی در شهر شهرضا رابطه‌ی نسبتاً ضعیف با دقت

شکل ۱. مدل معادلات ساختاری فرضیه اول بر اساس مقادیر بار استاندارد شده (سمت راست) و مقدار T (سمت چپ)

شده برابر ۰/۹۰ پیشنهاد کرده اند، در حالی که به عقیده برخی دیگر مقدار ۰/۹۵ نشان دهنده یک برازش خوب نسبت به مدل مبنا است؛ اما اخیراً شواهدی ارائه شده است که نشان می‌دهد مقدار ۰/۹۰ ممکن است نقطه برش معقولی برای همه شاخص‌ها و تحت همه شرایط نباشد (شرملة-انجل و همکاران، ۲۰۰۳؛ به نقل از محمدداودی و حجتی، ۱۳۹۶).

برای اندازه‌گیری برازش کل مدل از شاخص‌های برازندگی استفاده می‌شود. بسیاری از این شاخص‌ها بین صفر (عدم برازش) و یک (برازش کامل) قرار دارند؛ اما به دلیل اینکه توزیع نمونه‌گیری بسیاری از این شاخص‌ها به استثنای مجذور کای (χ^2) ناشناخته است، برای آن‌ها مقدار بحرانی تعریف نمی‌شود؛ بنابراین بسیاری از نویسندگان حداقل مقدار معقول برای پذیرش مدل را در شاخص‌های برازش هنجار

جدول ۳. شاخص‌های برازندگی مدل برای فرضیه اول								
شاخص	RMR	RMSEA	RFI	IFI	CFI	GFI	NNFI	NFI
مقادیر بدست آمده	۰/۰۱۱	۰/۰۴۶	۰/۹۲	۰/۹۷	۰/۹۷	۰/۸۸	۰/۹۷	۰/۹۳
گرد تا ۱ رقم اعشار		۰/۰۵	۰/۹	۱/۰	۱/۰	۰/۹	۱/۰	۰/۹
مقدار قابل قبول	کمتر از ۰/۰۸			۰/۹ و بالاتر				

مطابق مدل ارائه شده، رضایت از زندگی قوی‌ترین تأثیر را از پایبندی پذیرفته است چرا که بیشترین بار استاندارد را گزارش کرده است.

بر اساس جدول فوق تمامی شاخص‌های برازندگی برای مدل در محدوده بسیار عالی قرار گرفته‌اند، بنابراین می‌توان گفت مدل مذکور با ۹۵ درصد اطمینان و خطای کمتر از ۵ درصد مورد تأیید واقع شده است به این معنا که رضایت از زندگی از دوسوگرایی، پایبندی و ناپایبندی مذهبی تأثیر می‌پذیرد.

جدول ۴. خلاصه مدل رگرسیون			
رگرسیون	مربع ضریب همبستگی	ضریب تعدیل شده رگرسیون	خطای استاندارد تخمین
۰/۶۴۷	۰/۴۱۹	۰/۴۱۴	۶/۶۶

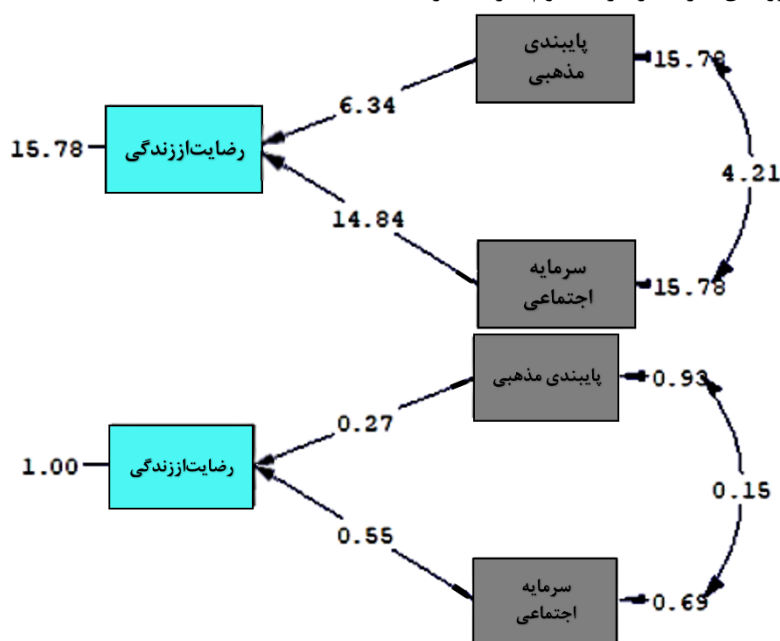
رابطه‌ای خوب برقرار است؛ و با توجه به مقدار مجذور ضریب همبستگی (۰/۴۱۹) متغیرهای پیش بین نقش مناسب‌تری در تبیین واریانس متغیر ملاک ایفا کرده‌اند.

با توجه به مقدار ضریب رگرسیون چندگانه بدست آمده (۰/۶۴۷)؛ میان متغیرهای پیش بین (پایبندی مذهبی و سرمایه‌های اجتماعی) و ملاک (رضایت از زندگی)

جدول ۶. ضرایب رگرسیون					
آماره	ضرایب استاندارد نشده	ضرایب استاندارد شده	مقدار T	F	سطح معناداری
					خطای انحراف استاندارد
مقدار ثابت پیش‌بینی	۲۱/۸۹	۲/۵۱	--	۸۷/۸۱	۸/۷۲
پایبندی مذهبی	۰/۰۳۸	۰/۰۱۴	۰/۱۴۶		۲/۷۰
سرمایه‌های اجتماعی	۰/۳۷۷	۰/۰۳۶	۰/۵۷۱		۱۰/۶۰

پایبندی مذهبی با ضریب بتای استاندارد شده $0/038$ به طور بسیار ضعیفی در رضایت از زندگی شهروندان تأثیر اعمال می‌کند؛ همچنین با توجه به مقدار F در جدول بالا در سطح اطمینان ۹۹ درصد و خطای کمتر از ۱ درصد قرار گرفته است؛ پس متغیرهای پیش‌بین از قدرت تبیین خوبی برخوردار بوده و قادر هستند به خوبی میزان تغییرات واریانس متغیر ملاک را توضیح دهند.

با توجه به جدول فوق متغیرهای پایبندی مذهبی ($p < 0.01$) و سرمایه‌های اجتماعی ($p < 0.01$) بر مقدار پیش‌بینی رضایت از زندگی، تأثیر معناداری را اعمال می‌کنند. با توجه به مندرجات این جدول و نیز با توجه به ضرایب بتای استاندارد شده، در درجه اول متغیر سرمایه‌های اجتماعی با ضریب بتای استاندارد شده $0/377$ به ترتیب به طور مثبت بیشترین تأثیر را در رضایت از زندگی شهروندان دارد. در درجه دوم نیز متغیر

شکل ۲. مدل معادلات ساختاری بر اساس مقادیر بار استاندارد شده (پایین) و مقدار T (بالا)

جدول ۷. شاخص‌های برازندگی							
شاخص	NFI	NNFI	GFI	CFI	IFI	RFI	RMSEA
مقادیر بدست‌آمده	۰/۹۵	۰/۹۵	۰/۹۳	۰/۸۹	۰/۸۹	۰/۹۶	۰/۰۶۳
گرد تا ۱ رقم اعشار	۰/۹	۰/۹	۰/۹	۰/۹	۰/۹	۱/۰	۰/۰۶
مقدار قابل قبول			۰/۹	و بالاتر			کمتر از ۰/۰۸

است که نشان می‌دهد قوی‌ترین رابطه را با رضایت از زندگی داشته است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر بررسی جامعه‌شناختی رابطه‌ی پایبندی مذهبی و سرمایه‌ی اجتماعی و نقش آن در تبیین روان‌شناختی رضایت از زندگی در بین شهروندان شهر شهرضا بود. بر اساس یافته‌ها بین نمره کلی سرمایه اجتماعی و رضایت از زندگی رابطه مستقیم و معناداری

بر اساس جدول فوق می‌توان گفت شاخص‌های برازندگی برای مدل در محدوده بسیار مطلوب قرار گرفته‌اند، بنابراین می‌توان گفت مدل مذکور با ۹۵ درصد اطمینان و خطای کمتر از ۵ درصد مورد تأیید واقع شده است به این معنا که رضایت از زندگی از پایبندی مذهبی و سرمایه اجتماعی تأثیر می‌پذیرد. مطابق شکل ۲ بیشترین مقدار بتا را سرمایه اجتماعی ($P < 0/01$; $\beta = 0/55$) گزارش کرده

بررسی خود نشان داده‌اند که هرچه انسان در سازمان کمتر فعال باشد احتمال ابتلای به بیماری روانی و جسمی بیشتر است. (به نقل از حاجلو، ۱۳۹۱). پس می‌توان ادعا کرد که کیفیت زندگی در ابعاد خود (کیفیت محیطی، روانی، اجتماعی و جسمی) تحت تأثیر کیفیت ارتباطات و پیوندهای اجتماعی است. همچنین نتیجه این فرض با نتایج پژوهشگرانی همچون؛ مسلم زاده و همکاران (۱۳۹۸)، رحمانیان کوشکی (۱۳۹۸)، آذین و قایدگیوی (۱۳۹۶)، نوابخش (۱۳۹۳)، علی زاده اقدم و همکاران (۱۳۹۲)، بوگاآو و همکاران (۲۰۱۸) و کریم زاده و همکاران (۲۰۱۳) همسو است. از طرفی در تبیین این فرض در جوامع مذکور باید گفت؛ مؤلفه سرمایه اجتماعی تأثیر بسزایی بر رضایت از زندگی شهروندان داشته است به نحوی که افزایش سرمایه اجتماعی در شهروندان باعث افزایش رضایت از زندگی آنان می‌شود و بالعکس، لذا ضرورت اهمیت به این مؤلفه در این جوامع و گسترش آن حس می‌شود، لذا که این مهم باعث بهبود سایر ابعاد جامعه خواهد شد. در خصوص فرضیه پایبندی مذهبی و سرمایه اجتماعی پیش‌بینی کننده رضایت از زندگی شهروندان بر اساس رویکرد جامعه‌شناختی باید گفت؛ با توجه به نتایج متغیرهای پایبندی مذهبی و سرمایه‌های اجتماعی بر مقدار پیش‌بینی رضایت از زندگی، تأثیر معناداری را اعمال می‌کنند. با توجه به این یافته‌ها و نیز با توجه به ضرایب بتای استاندارد شده، در درجه اول متغیر سرمایه‌های اجتماعی با ضریب بتای استاندارد شده $0/57$ به ترتیب به طور مثبت بیشترین تأثیر را در رضایت از زندگی شهروندان دارد. در درجه دوم نیز متغیر پایبندی مذهبی با ضریب بتای استاندارد شده $0/146$ به طور بسیار ضعیفی در رضایت از زندگی شهروندان تأثیر اعمال می‌کند. بر اساس نتایج می‌توان گفت شاخص‌های برزندگی برای مدل در محدوده بسیار مطلوب قرار گرفته‌اند، بنابراین می‌توان گفت مدل مورد تأیید واقع شده است به این معنا که رضایت از زندگی از پایبندی مذهبی و سرمایه اجتماعی تأثیر می‌پذیرد. بیشترین تأثیر را سرمایه اجتماعی گزارش کرده است که نشان می‌دهد قوی‌ترین رابطه را با رضایت از زندگی داشته است.

برقرار است شواهد زیادی وجود دارد که سرمایه اجتماعی تأثیر مثبتی بر جنبه‌های مختلفی از کیفیت زندگی افراد دارد و بهبود و پیشرفت سطح سرمایه اجتماعی می‌تواند در نهایت به کیفیت زندگی و رفاه ختم شود. در همین راستا، در گزارشی که از سوی سازمان همکاری و توسعه اقتصادی تحت عنوان رفاه ملت‌ها منتشر شده است ضمن بیان این تعریف از سرمایه اجتماعی که «اساس سرمایه اجتماعی بر ارتباطات اجتماعی بوده و همانند هر سرمایه‌ای ممکن است به‌عنوان منبعی که افراد برای کسب مجموعه‌ای از منافع و مزایا روی آن سرمایه‌گذاری می‌کنند در نظر گرفته شود» آشکارا به نقش سرمایه اجتماعی که به‌عنوان یکی از درون داده‌های اصلی در رفاه افراد مؤثر است اشاره دارد (زاهدی، ۱۳۸۸) و سرمایه اجتماعی را به‌عنوان بخش مهمی از استراتژی خود برای کاهش فقر و افزایش نتایج مطلوب سیاست‌های اجتماعی در نظر گرفته است. وندی استون و جودی هیوز در تحلیل پژوهش خانواده، سرمایه اجتماعی و شهروندی که در استرالیا صورت گرفت بیان داشتند که بین سطح رفاه مالی و اندازه‌های شبکه‌های غیر رسمی یک رابطه خطی برقرار است. کسانی که زندگی راحتی دارند گسترده‌ترین شبکه‌های غیر رسمی و بیشترین تعداد عضویت در گروه‌ها را دارند و در مقابل کسانی که در گذران زندگی از نظر مالی دارای مشکل هستند کوچک‌ترین شبکه‌های غیر رسمی و کمترین عضویت در گروه‌ها و پیوندهای سازمانی را دارا هستند (استون، ۲۰۰۱). بنابراین از آنجایی که کیفیت زندگی می‌تواند تابعی از گسترش کمی و کیفی سرمایه اجتماعی باشد لذا ضروری است با هر شکل ممکن به افزایش سرمایه اجتماعی در سطح جامعه کمک کنیم. چرا که سطح بالای سرمایه اجتماعی به سطح بالای کیفیت زندگی می‌انجامد. همچنین شواهدی مبنی بر پیوستگی جامع‌تری بین سلامتی (به‌عنوان یکی از ابعاد کیفیت زندگی) و پیوندهای اجتماعی وجود دارد که نشان می‌دهد نرخ مرگ و میر در میان افراد با شبکه‌های اجتماعی قوی نصف یا یک سوم افراد با پیوندهای اجتماعی ضعیف است (جان فیلد، ۱۳۸۸) و بهبود و پیشرفت سطح سرمایه اجتماعی می‌تواند در نهایت به کیفیت زندگی و رفاه مورد انتظار ختم شود. فرنچ و کاپلان (۱۹۷۳) نیز در

جرم و جنایت خیابانی و دیگر تصمیمات در مورد بهبود کیفیت زندگی، در مقایسه با عوامل نهادهای رسمی مانند نیروی حفاظتی پلیس، مسئولیت بیشتری از خود نشان می‌دهند. گفته شده است که بین شبکه اجتماعی و خوشبختی، سلامتی و زندگی طولانی‌تر ارتباط وجود دارد (ماجدی و همکاران، ۱۳۸۵). امروزه هدف مشترک توسعه در سطوح محلی، ملی و بین‌المللی بهبود کیفیت زندگی است و آینده زندگی بشر متکی بر درک بهتر عواملی خواهد بود که بر کیفیت زندگی انسان تأثیرگذار هستند. بخشی از این عوامل مربوط به کیفیت روابط ما با سایرین، گروه‌ها و نهادهای رسمی و غیر رسمی می‌شود که از آن تحت عنوان سرمایه اجتماعی، به عنوان عامل مفقوده توسعه، یاد می‌شود (غفاری و همکاران، ۱۳۸۵). مسلم است که عواملی غیر از سرمایه اجتماعی نیز بر کیفیت زندگی تأثیرگذار خواهند بود که در جای خود باید به آن‌ها پرداخته شود. مطالعات زیادی به وجود رابطه سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که دو متغیر سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی با یکدیگر ارتباط داشته و روی یکدیگر تأثیر مثبت می‌گذارند. ریکونتتا (۲۰۰۲) در بررسی رابطه سرمایه اجتماعی، کیفیت زندگی و رضایت شغلی، دریافت افرادی که سرمایه اجتماعی بالایی دارند، از کیفیت زندگی بالاتری نیز برخوردارند. نیلسون و همکاران (۲۰۰۶) دریافتند افراد با سرمایه اجتماعی کم، از کیفیت زندگی پایینی برخوردار هستند (به نقل از غفاری و همکاران، ۱۳۸۵). پژوهشگرانی همچون؛ اکبری امرغان و عبد یوسفخانی (۱۳۹۴)، حقیقتیان (۱۳۹۴)، عبدالله پور و همکاران (۱۳۹۰)، صادقی (۱۳۸۸)، کات و همکاران (۲۰۱۷)، نیناراس و آکاروس (۲۰۱۶)، هانلر و گنچوز (۲۰۰۵) و ماهونی و همکاران (۱۹۹۹) نیز بر این نتیجه تأکید دارند.

شهرستان شهرضا از دیر باز کانون اجتماعات و مباحث عقیدتی و دینی و جایگاهی برای علما و دانشمندان بزرگ بوده‌اند بنابراین به نظر می‌رسد شهروندان که از پایبندی مذهبی برخوردارند بهتر می‌توانند خود را برای داشتن رضایت از زندگی آماده اما به نظر می‌رسد آنچه که نقش مهم‌تری در رابطه با رضایت از زندگی وجود دارد پدیده‌ی سرمایه‌ی اجتماعی هست، همان‌طور که در نتیجه‌ی این

در خصوص تبیین فرض کلی باید گفت؛ مطابق با فرضیه‌های جزئی و در تائید آن فرضیه کلی سرمایه اجتماعی از اهمیت بیشتری در جوامع مورد بررسی برخوردار است و نقش پایبندی مذهبی کم‌رنگ‌تر است. سرمایه اجتماعی در ادبیات توسعه اخیر، به طور گسترده‌ای شناخته شده و پیامدهای مثبتی در رفاه اجتماعی داشته است. سرمایه اجتماعی از مهم‌ترین مفاهیم رو به رشد در علوم اجتماعی است و دامنه کاربرد آن در دیگر علوم نیز رو به افزایش است. این مفهوم بیانگر حلقه گم شده در توسعه به شمار می‌رود و به گمان برخی از اندیشمندان، علاج مشکلات جامعه مدرن محسوب می‌شود. پژوهش‌هایی در این زمینه، از تأثیر مثبت آن در حل بسیاری از مشکلات و بهبود وضعیت جامعه خبر می‌دهد (وصالی و دیگری، ۱۳۹۱). بانک جهانی و سازمان همکاری اقتصادی و توسعه برای کاهش فقر و بهبود کیفیت زندگی، سرمایه اجتماعی را به عنوان بخش مهمی از راهبردهای خود در نظر گرفته‌اند (زاهدی اصل و همکاران، ۱۳۸۹). از سوی دیگر نبود همین سازه باعث می‌شود تا افراد در جامعه مشارکت کمتر داشته باشند و به حاشیه رانده شوند. برای دستیابی به هریک از جنبه‌های کیفیت زندگی باید هزینه پرداخت کرد، این هزینه به عبارتی دیگر شامل سرمایه‌گذاری است. از مفهوم -سازای بورديو درباره سرمایه می‌توان گفت که سرمایه، یک دارایی است که می‌توان برای دستیابی به منافع مطلوب بهره برد و مجدداً آن را سرمایه‌گذاری کرد تا دوباره افزایش یابد. سرمایه‌های یک فرد در جامعه را می‌توان، با الهام از دیدگاه بورديو به چهار نوع تقسیم کرد: ۱. سرمایه اقتصادی ۲. سرمایه فرهنگی ۳. سرمایه اجتماعی ۴. سرمایه نمادین. هریک از این انواع سرمایه می‌تواند برای دستیابی به یکی از ابعاد و شاخص‌های کیفیت زندگی، به کار گرفته شود، اما در بین تمام این سرمایه‌ها، سرمایه اجتماعی از همه مهم‌تر است (وصالی و همکاران، ۱۳۹۱). سابقه مطالعات ارتباط بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی به یک قرن پیش باز می‌گردد و در کار دورکیم بر روی خودکشی، می‌توان آن را مشاهده کرد. جاکوب در کتاب خود معتقد است که شبکه‌های اجتماعی فشرده در محدوددهای قدیمی و مختلط شهری، صورتی از سرمایه اجتماعی را تشکیل می‌دهند و در ارتباط با حفظ نظافت، عدم وجود

تاجبخش، کیان. (۱۳۸۴). سرمایه اجتماعی (اعتماد، دموکراسی و توسعه). ترجمه افشین خاکباز و حسن پویان. تهران. نشر شیرازه.

توسلی، غلامعباس. (۱۳۹۴). سرمایه‌های اجتماعی، ثروت نامرئی. تهران: نشریه حیات نو اقتصادی.

حقیقتیان، منصور؛ و حیدرخانی، هایبل. (۱۳۹۳). بررسی رابطه ابعاد سرمایه اجتماعی و دیدگاه شهروندان نسبت به توسعه شهری (نمونه مورد مطالعه: شهر کرمانشاه). ۵(۲۰).

رستمی، سعید؛ نامداری، مهرداد؛ رحمانی، محمدحسین؛ و فرهادیان، احسان. (۱۳۹۶). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و رضایت از زندگی (مطالعه موردی زوجین شهرستان دلفان)، پنجمین کنگره علمی پژوهشی سراسری توسعه و ترویج علوم تربیتی و روانشناسی، جامعه‌شناسی و علوم فرهنگی اجتماعی ایران، تهران، انجمن علمی توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین. ۹۹ - ۸۰.

رفیعی بهابادی، مهدی؛ و حاجیانی، ابراهیم. (۱۳۹۴). بررسی رضایت از زندگی و عوامل مؤثر بر آن (با استفاده از نتایج پیمایش ملی). جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران، ۲(۵).

ریتزر، جورج. (۱۳۸۹). نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر. ترجمه محسن ثلاثی. تهران: نی.

سلمانی، محمد؛ تقی پور، فریده؛ رمضان زاده، مهدی؛ و جلیلی پروانه، زهرا. (۱۳۸۹). بررسی ابعاد سرمایه اجتماعی در توسعه روستایی. فصلنامه علوم اجتماعی دانشگاه آزاد شوشتر. ۴(۱۱).

شبابی، محمدقاسم؛ کرمی‌نژاد، جاوید؛ نامجو، بهرام؛ نامجو، فرهاد. (۱۳۹۸). بررسی رابطه بین تعارض کار-خانواده و تعارض زناشویی با نقش واسطه‌ای سرمایه روان‌شناختی. فصلنامه سنجش و پژوهش در مشاوره کاربردی، ۱۱(۱): ۱۳-۱.

فرهادی، سجاد؛ غلام نظری، هاجر. (۱۴۰۰). پیش‌بینی بار روانی ویروس کرونا در زنان خانواده در ایام قرنطینه: نقش سبک‌های حل مسئله و سرمایه روان‌شناختی. خانواده درمانی کاربردی، ۲(۱): ۴۶-۶۴.

ماجدی، سید مسعود؛ و لهسایی زاده عبدالعلی. (۱۳۸۵). بررسی رابطه بین متغیرهای زمینه‌ای، سرمایه اجتماعی و رضایت از کیفیت زندگی. فصلنامه روستا و توسعه. ۹(۴).

محسنی تبریزی، علیرضا؛ و آقاحسنی، مریم. (۱۳۸۹). بررسی نقش سرمایه اجتماعی در توسعه شهری؛ مورد پژوهی: شهر محلات. مدیریت شهری، ۲(۲۶).

محسنی فرد، غلامعلی؛ رضایی، غلامرضا؛ و حسینی راد، سید علی. (۱۳۹۲). رابطه سرمایه اجتماعی با سرمایه فکری و مدیریت

پژوهش هم مشخص شد پدیده‌ی سرمایه اجتماعی رابطه‌ی قوی‌تری نسبت به پایبندی مذهبی با رضایت از زندگی دارد؛ و این نشان دهنده‌ی این است که باید به بحث سرمایه‌های اجتماعی جهت ارتقاء کیفیت زندگی افراد توجه بیشتری نمود. با توجه به تأثیر مستقیم مشارکت اجتماعی بر کیفیت زندگی از یک طرف و پایین بودن مشارکت اجتماعی در بین مردم از طرف دیگر پیشنهاد می‌شود که بخش دولتی در حوزه قانون‌گذاری، سیاست‌گذاری و ارائه طرح‌ها و لوایح در زمینه جذب مشارکت عمومی مردم عمل نماید و زمینه فعال مردم در انجمن‌های داوطلبانه را فراهم سازد.

منابع

ابراهیمی، اعظم؛ و مالکی مقدم، محمداسماعیل. (۱۳۹۸). عوامل مؤثر بر میزان رضایت از کیفیت زندگی (مطالعه موردی منطقه ۲ بیرجند)، چهارمین همایش ملی روانشناسی و علوم تربیتی ایران، جیرفت: همایش گستران.

احمدی، علی اکبر؛ فراهانی، ابوالفضل؛ بهمنی چوبستی، اکبر؛ و شهبازی، مهدی. (۱۳۹۰). نقش سرمایه اجتماعی بر بهبود مدیریت استعدادها در سازمان تربیت بدنی. مطالعات مدیریت ورزشی، ۱۳(۱): ۲۳۷-۲۶۰.

ازکیا، مصطفی؛ و غفاری، غلامرضا. (۱۳۹۶). توسعه روستایی با تأکید بر جامعه روستایی ایران، تهران: نشر نی.

اکبری، محمد. (۱۳۹۵). غم و شادی در سیره معصومان. قم: صفحه نگار.

برزگر، لیلا. (۱۳۸۶). سنجش میزان احساس خوشبختی شهروندان تهران: پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه الزهرا.

اینگه‌پارت، رونالد. (۱۳۹۶). تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی، ترجمه مریم وتر. تهران: کویر.

پاتنام، روبرت. (۱۳۹۴). دموکراسی و سنت‌های مدنی. ترجمه: محمدتقی دلفروز. تهران: دفتر مطالعات و پژوهشات سیاسی وزارت کشور، چاپ اول.

حسین زاده، علی اصغر؛ عزیزی، مرتضی؛ و توکلی، حسین. (۱۳۹۳). حمایت اجتماعی و رضایت از زندگی در نوجوانان: نقش واسطه‌ای خودکارآمدی و حرمت خود. فصلنامه روانشناسی تحولی (روانشناسان ایرانی). ۱۱(۴۱): ۱۱۴ - ۱۰۳.

پورجعفر، محمدرضا؛ کوبکی، افشین؛ و علی اکبر، تقوایی. (۱۳۸۴). برنامه ریزی کیفیت زندگی در مراکز شهری، تعاریف و شاخص‌ها، جستارهای شهرسازی، ۱۱(۱): ۵۵-۶۷.

- Epley, D. & Menon, M (2008). A Method of Assembling Cross-sectional Indicators into a Community Quality of Life, *Soc Indic Res*, 281-296.
- Kaur, H. Kaur, H. & Venkateshan, M. (2015). Factors determining family support and quality of life of elderly population. *International Journal of Medical Science and Public Health*, 4(8), 1049-1053
- Laughlin, J. E. & Huebner, E. S. (2010). Life experience, locus of control and school satisfaction in adolescence, *Social Indicators Research*, 55, 156-183.
- Ledeman, D. Loyza, N. and Menendez, A. M. (1999). Violent crime: Does social capital matter? Presented at the 1999 Annual Meeting of the Latin America, Econometric Society, Cancun, Mexico.
- Logan, E, Kern, Culette, W. & Trad, A. (2005). Couples adjustment, Life style similarity. *Journal Individual Psychology*, 49,3-4, 456-467.
- Park, H. 2009, The Role of trust on knowledge creation in a virtual organization: A social capital perspective, *journal of knowledge management practice*, 7(4).
- Seligman, M. E. P. (2002). *Authentic happiness: Using the new positive psychology to realize your potential for lasting fulfillment*. New York: Free Press.
- Sisaman, M. (2000), "Two concepts of social capital: Bourdieu vs. Putnam". Paper Presented at ISTR Fourth International Conference. Dublin, Ireland.
- Uphoff, N. and Wijayaranta, C. M. (2000), "Demonstrated benefits from social capital: the productivity of farmer organizations in Gal Oya, Sri Lanka". *World Development*. Vol. 28, No. 11, pp 1875-1890.
- دانش (مطالعه موردی: دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارسنجان). فصلنامه علمی-پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، ۴(۳).
- مدبر نژاد، عباس؛ مرادی کشکولی، آرمان؛ رسالتی فاطمه. (۱۳۹۹). رابطه سبک زندگی اسلامی، تحمل پریشانی و خودمهارگری با گرایش به رفتارهای پرخطر در دانش آموزان پسر مقطع دوم متوسطه شهر یاسوج. *دوفصلنامه مطالعات روان‌شناختی نوجوان و جوان، ۱ (۱): ۲۴۴-۲۳۱*
- نوابخش، مهرداد؛ و ثانوی، نسیم. (۱۳۹۳). بررسی رابطه میان سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی (مطالعه موردی: منطقه ۱۶ شهر تهران). *علوم اجتماعی شوستر، ۸(۲)، ۷۴ - ۵۱*. هاشمیان فر، سیدعلی؛ و عجمی، شهرزاد. (۱۳۹۱). بررسی فرهنگ شهروندی ساکنان بافت حاشیه‌ای شهر اصفهان. *مطالعات جامعه‌شناختی شهری (مطالعات شهری)، ۲(۳)*.
- وجدانی، شهریار؛ نوری، نسیم. (۱۳۹۸). نقش هوش اخلاقی، همدلی و گرایش‌های مطلوب اجتماعی در پیش‌بینی رضایت از زندگی و باور به جهان عادل. *سنجش و پژوهش در مشاوره کاربردی، ۱ (۱): ۴۶-۳۱*
- Adam, F. & Roncevic, B. (2003), "Social capital: recent debates and research trends". *Social Science Information*, 42: 155-183.
- Besier, T. & Goldbeck, L. (2007). Gender differences in life satisfaction of adolescent and adult patients with cystic fibrosis. *Journal of cystic fibrosis*, 6(1): S74.
- Bourdieu, P. (1980), *Le capital social: notes provisoires; Actes de la Recherche en Sciences Sociales*, 3, 2-3.
- Coleman, J. (1998). "Social Capital in the Creation of Human Capital". *American Journal of Sociology Supplement* 94: S95-S120.